

**I hvilken grad kan etterforskning av
dyremishandling forebygge vold i nære
relasjoner?**

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr: 526

Sidetall: 5942

Innhold

1.0 Innledning.....	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Avgrensning.....	4
1.4 Nøkkelbegreper i problemstillingen	4
1.5 Oppgavestruktur	5
2.0 Metode.....	6
2.1 Forforståelse	6
2.2 Kildesøk og pensumvalg	6
2.3 Kildekritikk.....	7
3.0 Hoveddel – teori og drøftelse	7
3.1 Vold mot dyr i Norge.....	7
3.2 Vold i nære relasjoner.....	8
3.3 Sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker	9
3.3.1 Antisosial atferd	9
3.3.2 Ideelle voldsutøvere – tre teorier	11
3.4 Kriminalitetsforebyggende tiltak.....	12
3.4.1 Kunnskapsbasert politiarbeid.....	13
3.4.2 Holdningsskapende arbeid og personorientert forebygging	14
3.4.3 Tverrfaglig samarbeid og utfordringer ved dette	15
3.4.4 Lokalorientert politiarbeid	16
3.5 Samfunnets bruk av straff.....	17
4.0 Avslutning	18
5.0 Litteraturliste	19

1.0 Innledning

Å forebygge vold i nære relasjoner er ingen enkel sak. Vold i nære relasjoner hører til i en lukket verden hvor den som utsettes for overgrepene kan ha vanskeligheter for å anmelde forholdet til politiet. Samfunnet har likevel sine forventninger til at politiet oppdager og etterforsker slike forhold, og ikke minst forebygger vold i nære relasjoner – alle skal føle seg trygge i sitt eget hjem. Dette er en stor og vanskelig oppgave for politiet, og krever en enorm innsats på det forebyggende området. Politiet må jobbe målrettet og hele tiden finne nye metoder å nå inn i hjemmene på. Det jeg vil ta stilling til i denne oppgaven er om det kan finnes en sammenheng mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner. I Norge er det forsket svært lite på dette fenomenet i forhold til andre land. I utenlandske forskningsprosjekter har det vist seg at det kan finnes en slik sammenheng. I dette tilfellet vil politiet kunne tjene godt på å oppklare saker om dyremishandling for å kunne kartlegge eventuelle personer i risikozonen for voldelig atferd.

Det finnes ingen gode strategier for å oppdage slike forhold. Mye er overlatt til de involverte selv for at lovbruddet i det hele tatt skal komme frem i lyset, og det er lite politiet kan foreta seg dersom de ikke har noe håndfast. Dessuten kan det være vanskelig å finne en inngang inn i hjemmene for å se hva som foregår. Dersom saker om dyremishandling blir tatt på alvor, kan politiet få nødvendig informasjon om personer som kan være til nytte også i senere etterforskning. Dette kan bidra til at personer som har utvist voldelig atferd holdes i søkelyset.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har valgt å skrive om dyremishandling sett opp mot vold i nære relasjoner da jeg finner dette temaet svært interessant. Det er en mulig sammenheng mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner som bør undersøkes nærmere, da den kan være av stor betydning for politiets forebyggende arbeid i voldssaker. Mitt inntrykk er at politiet vet svært lite om dyr, og saker som omhandler dyr og dyrevelferd blir nedprioritert. Til vanlig er det mattilsynet som tar seg av de fleste saker som har med dyrevelferd å gjøre, og det er kun i de mest ekstreme tilfellene at det blir satt i gang etterforskning. Med denne oppgaven ønsker jeg å belyse hvordan et økt fokus på dyrevelferd fra politiets side kan innvirke på politiets kriminalitetsforebyggende arbeid med vold i nære relasjoner. Hvis en person er i stand til å mishandle et dyr, vil han ikke

da også kunne være i stand til å utøve vold mot mennesker?

1.2 Problemstilling

Problemstillingen min er som følger: *I hvilken grad kan etterforskning av dyremishandling forebygge vold i nære relasjoner?*

1.3 Avgrensning

I problemstillingen min er det flere momenter som kan undersøkes. Jeg har valgt å avgrense denne oppgaven til å kun omhandle dyremishandling på et generelt grunnlag. Jeg har ikke tatt høyde for at dyrene kan kategoriseres ytterligere ut i fra art eller bruksverdi, men valgt å se på dyremishandling av dyr generelt. Da har jeg utelukket den institusjonaliserte volden innen lovens rammer som anses som «nødvendig», og som kan forekomme hos dyr som brukes i matproduksjon og landbruk. Videre avgrenser jeg oppgaven ytterligere ved å sammenlikne dyremishandling med vold i nære relasjoner. Jeg vil ikke gå inn på andre former for vold mot mennesker, men ha fokuset rettet mot vold i nære relasjoner. Jeg vil se på om dyremishandling kan være et forstadium til vold mot mennesker. Oppgaven vil belyse hvordan politiet kan benytte den informasjonen de sitter på om et dyremishandlingsforhold, til å forebygge vold i nære relasjoner. Derfor avgrenses oppgaven slik at andre forebyggende tiltak mot vold i nære relasjoner ikke omhandles i stor grad. For å svare på problemstillingen vil jeg legge vekt på to forebyggingsstrategier som er særlig relevante for temaet - personorientert forebygging og lokalorientert politiarbeid.

1.4 Nøkkeltbegreper i problemstillingen

Forebygge: Å forebygge vil si «å være i forkant og forhindre at noe skjer» (Lie, 2015, s.19). Forebygging er en stor del av politiets oppgaver. Vi har proaktiv og reaktiv forebygging. Proaktiv forebygging er tiltak som iverksettes før lovbruddet har skjedd, mens reaktiv forebygging er de tiltakene som settes inn etter at lovbruddet har skjedd. I tilfeller som omhandler vold i nære relasjoner må politiet som oftest sette i gang reaktiv forebygging da det er vanskelig å gjøre noe med volden før den har oppstått.

Vold: Vold er et vagt begrep som kan defineres på flere måter, og hva som blir sett på som vold har forandret seg i takt med utviklingen i samfunnet. Vold kan være seksuell vold, materiell vold, psykisk vold og latent vold (St.meld. nr. 15, (2012-2013)). I følge Isdal er vold enhver handling som skader, skremmer, påfører smerte eller krenker en annen person. Handlingen er også definert som vold dersom personen må gjøre noe mot sin vilje eller at personen slutter å gjøre noe den ønsker (Isdal, 2000).

Vold i nære relasjoner: Vold i nære relasjoner beskrives som «*handlinger som har til hensikt å utøve eller opprettholde makt og kontroll i en familiestruktur*». (Politidirektoratet, 2009, s. 8). Straffeloven § 282 omhandler mishandling i nære relasjoner, og angir fem handlingsalternativer mot en nærstående person - true, tvinge, krenke, begrense bevegelsesfriheten og utøve vold. Disse handlingsalternativene må sees i sammenheng med enten alvorlig eller gjentatt mishandling (Straffeloven, 2005).

Dyremishandling: Dyremishandling er ikke definert juridisk. Denne type vold er i et grenseland hvor det ikke defineres som voldskriminalitet, men likevel er en form for vold. Dessuten må dyremishandling analyseres i sammenheng med ulike kulturelle og individuelle standarder for tolkning og betydning (Merz-Perez & Heide, 2004, s. 5). Det vil si at hva som defineres som dyremishandling vil variere stort fra kultur til kultur. I Norge skal dyr beskyttes av dyrevelferdsloven hvor det følger av § 3 at dyr har «*egenverdi uavhengig av den nytteverdi de måtte ha for mennesker*». Og at de skal «*behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger*». (Lov om dyrevelferd, 2009).

1.5 Oppgavestruktur

I oppgaven vil jeg med utgangspunkt i problemstillingen min drøfte gjennomgående. Kapittel to er et metodekapittel hvor jeg beskriver mitt valg av metode for oppgaven og hvilke kilder jeg har brukt. Kapittel tre er et teorikapittel hvor jeg går inn på vold mot dyr og vold mot mennesker, og forsøker å se dette i sammenheng. Videre tar jeg for meg ulike kriminalitetsforebyggende tiltak. Kapittel fire inneholder en avslutning.

2.0 Metode

Metode er redskapet man tar i bruk for å innhente informasjon omkring de spørsmålene man ønsker belyst. Metoden er til hjelp for å kunne ha et kritisk blikk på det materialet man finner fra ulike kilder. Det viktigste som kjennetegner metoden er at den er systematisk, grundig og åpen (Johannessen, Tufte, & Kristoffersen, 2010, s. 33). For å svare på problemstillingen vil jeg ta utgangspunkt i eksisterende undersøkelser omkring temaet. Jeg vil for det meste ta i bruk teori fra utlandet, da det er forsket svært lite på dette fenomenet i Norge.

2.1 Forforståelse

Forforståelsen utgjøres av erfaringer, holdninger, tidligere kunnskap om tema osv. (Thurén, 2009, s.110). Min oppfatning er at politiet sjelden tar saker som omhandler dyr på alvor, med mindre det er et ekstremt tilfelle. Dyrevelferd er noe jeg setter veldig høyt, og ønsker at politiet kan rette større oppmerksomhet mot. Dette kan påvirke min vilje til å finne teori som understøtter at det faktisk kan trekkes en kobling mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner, og føre til at teori som taler mot dette legges mindre vekt på. Selv er jeg politistudent, noe som også kan påvirke mitt syn på problemstillingen på ulike måter. Denne forforståelsen har jeg hele tiden hatt i bakhodet underveis som jeg har skrevet denne oppgaven, og forsøkt å utfordre.

2.2 Kildesøk og pensumvalg

For å finne teori til oppgaven har jeg brukt både pensumlitteratur og selvvalgt litteratur. Jeg har for det meste tatt utgangspunkt i boken «I forkant» av Elisabeth Lie, ettersom denne tar for seg politiets forebyggende rolle som er mitt hovedfokus. Jeg har fulgt de etiske reglene for kildebehandling ved innsamling og bruk av materialet. Jeg har foretatt søk i Bib-sys på søkeordene «vold i nære relasjoner» og «animal cruelty». I tillegg har jeg oppsøkt en rekke biblioteker og lett etter bøker som omhandlet problemstillingen, og lånt disse. Teorien er godt bearbeidet og tolket, og jeg har referert til de aktuelle kildene. Jeg har benyttet lovverk for å belyse aktuelle lover. Jeg har også forsøkt å finne studier fra Norge om det aktuelle tema, uten å lykkes. Til sist har jeg snakket med fagpersoner med kunnskap på området.

2.3 Kildekritikk

Jeg valgte å skrive en teoretisk oppgave, da det ga meg muligheten til å benytte ulike teorier for å belyse problemstillingen fra flere vinkler. At vold mot dyr kan være forstadiet til vold mot mennesker er lite kjent i Norge, så jeg ble nødt til å forholde meg til den teorien som allerede forelå fra andre land, spesielt Storbritannia og USA. Dette er også en av svakhetene ved mitt valg av metode, da teorien baserer seg på utenlandsk forskning og hvor noen av disse studiene er flere titalls år gamle. Det kan likevel tenkes at en slik sammenheng også vil kunne gjenfinnes i det norske samfunnet, og at samfunnet på dette området neppe har endret seg drastisk siden studiene ble gjennomført. En annen utfordring ved den teoretiske oppgaven er at den litteraturen jeg har brukt for det meste er sekundærlitteratur. Det vil si andre tekster og kilder som belyser primærlitteraturen. Ettersom problemstillingen er lite etterforsket i Norge, vil det også være store mørketall og mangel på statistikk i forhold til hvor kjent dette fenomenet egentlig er, også i Norge.

3.0 Hoveddel – teori og drøftelse

3.1 Vold mot dyr i Norge

De tre viktigste dyrevernorganisasjonene vi har i dag er Dyrevernalliansen, Dyrebeskyttelsen Norge og NOAH – for dyrs rettigheter (Ellefsen, 2013, s. 134). Tanken bak disse organisasjonene er å fremme dyrenes rettigheter, og redusere dyrs lidelser mens de lever og brukes av mennesker.

Den nye loven om dyrevelferd erstattet dyrevernloven, og trådte i kraft i 2009. Noen vesentlige endringer har blitt lagt til, blant annet §14 som inneholder direkte forbud mot å utøve vold mot dyr. Det er forbudt å utøve vold mot dyr, hensette dyr i hjelpeløs tilstand, ha seksuell omgang med eller foreta seksuelle handlinger med dyr, og bruke levende dyr som fôr eller agn (Lov om dyrevelferd, 2009). I likhet med annen vold og overgrep, er definisjonen på dyremishandling avhengig av fortolkninger og lovbruddsdefinisjoner (Ellefsen, 2013, s. 106). Formålet med dyrevelferdsloven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr, jf. § 1.

Som det følger av dyrevelferdsloven § 30 er det mattilsynet, med dyrevernnemnda i første

rekke, som har ansvaret for å ivareta dyrenes rettigheter og forebygge bruk av vold. Politiet skal hjelpe til med gjennomføring av tilsyn og vedtak dersom det er behov for det, jf. §32, 5. ledd. De aller fleste som anmelder forhold hvor dyr utsettes for mishandling melder ifra til dyrevernemnda. Men også politiet mottar anmeldelser, men da som regel for de groveste mishandlingsforholdene (Larsen, 2002, s. 70). Dyrevernemnda har fokuset rettet mot dyret og videre oppfølging av forholdet, mens politiet har størst fokus på dyremishandleren og den strafferettslige saksgangen. Dette kan føre til at saker ofte henlegges på bakgrunn av at tvilen skal komme den tiltalte til gode, og det kan være vanskelig å etterforske det foreliggende forholdet. Om vi velger å anmelde et forhold eller ikke har betydning for om dyremishandlingen oppdages. Menneskenes holdninger til dyrene og dyrevelferd er det som til syvende og sist avgjør hvordan dyrene har det.

Dyremishandling foregår ofte i det skjulte, og i likhet med vold i nære relasjoner så kreves det mot til å stå frem som vitne til dyremishandling eller som offer for vold av en nærstående. Det antas at mørketallene er høye (Larsen, 2002). Politiet må derfor spille en aktiv og støttende rolle i å hjelpe mennesker som ønsker å stå frem (Merz-Perez & Heide, 2004, s. 5).

3.2 Vold i nære relasjoner

I den nye straffeloven av 2005 er mishandling i nære relasjoner straffbart etter § 282. Mishandling dekker et mye større omfang av handlinger. Den skal også ramme psykisk vold. Innføringen av en slik bestemmelse understreker alvoret i denne type vold. Det primære er å fange opp mishandling over tid, den vedvarende og gjentakende mishandlingen. (Politidirektoratet, 2009, s. 20).

Det totale omfanget av vold i nære relasjoner er det vanskelig å si noe om. Holdningen til å anmelde og be om hjelp i slike situasjoner har endret seg vesentlig de senere år, men det er fortsatt mørketall (Politidirektoratet, 2009, s. 12). Nok en gang gjenspeiler dette viktigheten av at politiet er tilstede for de som anmelder slike forhold, og følger opp saken.

Voldshjulet er en modell som er egnet til å forstå dynamikken i parforhold preget av vold. Hjulet består av faser som utgjør en gjentakende syklus dersom ikke tiltak iverksettes for å stoppe hjulet. Fasene er spenningsoppbygging, voldsutbrudd og reparasjonsfase.

(Politidirektoratet 2009, s. 9). Forståelsen for denne dynamikken er viktig, da det er ønskelig med en kunnskapsbasert forebygging av volden.

Et av politiets hovedmål er forebyggende politiarbeid etter politilovens §1 (Politi-loven, 1995). Videre følger det av §2 at det forebyggende arbeidet er en sentral oppgave for politiet. Det har de siste årene vært et større fokus på forebygging og etterforskning av vold i nære relasjoner. Det er mange utfordringer knyttet til avdekkingen av vold i nære relasjoner, og dette er også noe Lagestad (2012) påpeker. Det er derfor viktig for politiet å kunne finne andre innganger inn i hjemmene, for å avdekke flere lovbrudd. Det tar meg videre til neste kapittel, hvor jeg vil se om det kan finnes en sammenheng mellom vold mot dyr og vold i nære relasjoner, og i så fall i hvilken grad politiet kan bruke dette fenomenet til å forebygge vold i nære relasjoner.

3.3 Sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker

Flere undersøkelser tyder på at det kan være en kobling mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner. Voldsmenn kan ofte starte ofte sin karriere som dyremishandlere. De senere årene har det blitt økt oppmerksomhet rundt temaet, og det kastes lys over denne mulige koblingen også i media. Et eksempel på dette er en artikkel i Dagbladet fra 04.10.15 - «*Dyrepolitiet nedrent med saker: ser sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker*». Også i NRKs samfunnskritiske dokumentarprogram *Brennpunkt* har temaet vært tatt opp. Dokumentaren tar utgangspunkt i internasjonal voldsforskning og studier som FBI i USA har gjort, og stiller spørsmål til hvorfor politiet i Norge overser at dyremishandling kan føre til vold mot mennesker. Også dyrevernorganisasjonene poster artikler på sine nettsider hvor målet er å gjøre folk oppmerksomme på dette fenomenet.

For å undersøke om det finnes en kobling mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner, må man først belyse de faktorene som ligger bak volden.

3.3.1 Antisosial atferd

Aggressiv atferd forekommer ofte sammen med annen antisosial atferd. Antisosial atferd defineres av Pape (sitert i Fauske og Øia, 2010, s.234) som et ”*atferdsmønster preget av destruktivitet, upålitelighet, ulydighet og utagering.*”. Utviklingen av en slik atferd kan skyldes personlighetsfaktorene hos personen selv, muligheter i det sosiale miljøet og

reaksjoner fra miljøet på utvist atferd. Personlighet og temperament som karakteriseres av impulsivitet, fryktløshet, mangel på kontroll, sinne eller frustrasjon er alle risikofaktorer for å utvikle en antisosial atferd (Gullone, 2012, s. 56). Men også andre faktorer som for eksempel miljøpåvirkning fra nabolaget eller lav sosioøkonomisk status i familien kan spille en vesentlig rolle.

Individer som har foretatt en rekke antisosiale handlinger, og som er hyppige ofre gjennom barndommen og ungdomsårene, har større sannsynlighet for å utvikle voldelige tendenser (Gullone, 2012, s. 24). Forskning har vist at barn som utsettes for vold i familien har 40-60% større sjanse for å utvikle psykiske problemer, sammenliknet med barn som ikke blir utsatt for det samme. (Gullone, 2012, s.77). En voldelig og antisosial atferd kan derfor skyldes at personen har vært utsatt for vold i familien som barn. Et eksempel på dette er en studie fra 2005, hvor det ble funnet at barn med en antisosial atferd og som mishandlet dyr, ofte kom i fra hjem som var preget av misbruk og vold (Brookman m. fl., 2010, s. 492). Hvis man i barndommen har mishandlet et dyr, kan dette videre føre til at man er mer tilbøyelig for å utøve vold også mot kvinner og barn i familien (Flynn, 1999, s. 169). Også Fauske & Øia konkluderer med at et barn som utsettes for eller er vitne til vold, har lettere for selv å gripe til vold som voksen (2003, s. 230). Et økt fokus på dyrevelferd og høyere prioritering av dyremishandlingssaker, vil derfor kunne avdekke flere potensielle voldsutøvere.

I en voldsundersøkelse ble det gjort funn på at mer enn 50% av alle mishandlede kvinner har kjæledyr, og i så mange som 50% av tilfellene ble dyrene også mishandlet av voldsutøveren. Bakgrunnen for å mishandle dyret var å såre og kontrollere kvinnen eller barna.

Undersøkelsen har også gjort funn på at mange av kvinnene ble værende hos sin voldsutøver i frykt for hva som ville skje med kjæledyret om hun forlot han (Gullone, 2012). I en annen studie fra New Jersey av 57 familier tilknyttet barnevernet, ble oppsiktsvekkende hele 88% av dyrene også mishandlet når barna ble fysisk mishandlet. 1/3 av denne dyremishandlingen var det barnet selv som sto for (Lockwood & Hodge, 1998, s. 81).

Sammenhengen mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner kan knyttes til utviklingen av empati. Empati er evnen til å sette seg inn i den andres følelsesliv, og er for de fleste en automatisk utviklet evne man har overfor dyr og mennesker. En sunn og normal utvikling av empati kan forstyrres ved at et barn opplever dyremishandling eller vold i familien (Flynn, 1999, s.170). Dette kan medføre store konsekvenser, hvor barnet får et forvridt bilde av hva

som er rett og galt. Linzey (2009, s. 71) skriver at å la barn få oppleve tillit og et nært forhold til dyr gir barna muligheten til ytterligere å trene sine empatiske evner. Like viktig er det at barnet har en trygg omsorgsperson som legger til rette for denne utviklingen av empati ovenfor andre. Antisosialitet kan komme av en slik manglende evne. En utrygg oppvekst med mangel på tillit og kjærlighet er risikofaktorer for kriminell atferd. Noen unge opplever en tilbaketrekking eller et miljøskifte hvor det ofte kan oppstå konflikter der grenser for hva som er akseptabelt omtolkes eller forskyves. Dette kan man kalle marginalitet. Nærliggende assosiasjoner til marginalitet er vold, arbeidsledighet, rusbruk, økonomiske problemer, dårlig tilpasning til skolen og liknende (Fauske og Øia, 2010, s. 236-242). Motsetningene til disse momentene vil være beskyttelsesfaktorer, som for eksempel en tilstedeværende og trygg omsorgsperson i oppveksten.

3.3.2 Ideelle voldsutøvere – tre teorier

Merz-Perez og Heide (2004, s. 61) beskriver tre teorier som forklarer sammenhengen mellom dyremishandling i barndommen og senere vold mot mennesker. Den første teorien er kalt *fortrengt aggresjonsteori* og går ut på at individer mishandler dyr og mennesker for å demonstrere kontroll og uttrykke fortrengt sinne. Denne teorien baserer seg på Kellert og Felthous sin undersøkelse om hva som kan være motivet bak dyremishandlingen. Fire av disse motivene er spesielt relevante for sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker:

1. å kontrollere et dyr
2. å uttrykke aggresjon gjennom dyret
3. å ta igjen mot en annen person
4. forskyving av fiendtlighet fra en person til et dyr

Dyr er forsvarsløse, og kan heller ikke fortelle til noen hva de har vært utsatt for. Mennesker med en voldelig atferd og med behov for å uttrykke sin aggressivitet kan derfor se på dyrene som et utmerket offer. Jeffrey Dahmer blir trukket fram av Merz-Perez og Heide (2004, s. 62) som et godt eksempel på denne teorien. Dahmer var en seriemorder som kom fra et hjem med vanskelige familieforhold. I barndommen var han fasinert av døden og likte å dissekere små dyr. Som tenåring dissekerte han også større dyr, som for eksempel sin egen hund. Dahmer brukte dyr for å øve på teknikkene som han senere brukte på sine menneskelige ofre. Dahmers

agresjon mot foreldrene i tillegg til hans behov for kontroll, tvunget frem en eskalering av volden som startet med dyr og endte med seriemord.

Den andre teorien er den *sadistiske teorien* som slår fast at individer mishandler dyr og mennesker fordi de finner disse aktivitetene behagelige, eller morer seg over at andre blir sjokkert og skremt av deres handlinger (Merz-Perez & Heide, 2004, s. 63). Denne teorien baserer seg på de to siste motivene i Kellert og Felthous sin undersøkelse. Seriemorderen Leonard Lake er et eksempel på denne teorien. Lake hygget seg med å torturere ofrene sine, og filmet det hele. Han har også utvist uvanlig grusomhet mot dyr.

Den siste teorien er den *seksuelle teorien* som legger til grunn at individer mishandler dyr og mennesker fordi disse voldelige aktivitetene er nødvendig for at de skal oppnå seksuell nytelse (Merz-Perez & Heide, 2004, s.66).

Noen av studiene som er gjort på temaet konkluderer med at dyremishandling kan være et forstadium til vold mot mennesker, mens andre studier konkluderer med at det er en ubetydelig sammenheng. Felthous & Kellert har funnet svakheter ved studier der det ikke er funnet noen kobling, blant annet at begrepet mishandling ikke er definert. Det kan medføre at handlinger som går under «mishandling» kan variere sterkt. I neste kapittel vil jeg ta en kikk på hvilke forebyggende tiltak politiet kan sette i verk for å forebygge vold i nære relasjoner.

3.4 Kriminalitetsforebyggende tiltak

I politiloven (1995) §1, 1. ledd fremgår det at «*Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig*».

Å forebygge vil si å forhindre at noe negativt skjer ved å være i forkant (Lie, 2015, s.19). Politiet skal jobbe målrettet for å forebygge kriminalitet for å beskytte samfunnet og trygge borgerne. Straffeutmålingen er den tradisjonelle metoden politiet bruker for å forebygge vold i nære relasjoner. Politiet etterforsker lovbruddet etter det allerede har skjedd, og målet er å ta ut tiltale mot gjerningspersonen. Men er det ikke mulig å forebygge volden *før* den skjer? Som tidligere nevnt kan dyremishandling være et forstadium til vold mot mennesker, og i de hjemmene det foregår dyremishandling har det i undersøkelser vært funn på at

familiemedlemmer også blir mishandlet. Hvis man tar dyremishandlingen ved røttene kan det være med på å forebygge at volden eskalerer til mennesker.

3.4.1 Kunnskapsbasert politiarbeid

Finstad definerer kunnskapsbasert politiarbeid som at den enkelte politiansatte går vitenskapelig til verks ved å systematisere sine egne erfaringer, og ved å forholde seg til og anvende annen type kunnskap enn sin egen (Lie, 2015, s. 312). Det kan derimot by på vanskeligheter med kunnskapsbasert politiarbeid dersom den ansatte opplever at den erfaringsbaserte kunnskapen og skjønnsutøvelsen ikke stemmer overens med måten kunnskapsbasert politiarbeid har blitt implementert på fra myndighetene.

Kan løsningen være et dyrepoliti? Dyrevelferdssaker har ikke høy prioritet hos politiet, og en undersøkelse av anmeldte dyremishandling i Oslo-området viser at kun 19 av 101 anmeldte saker fører til en reaksjon fra politiet (Ellefsen, 2013, s. 66). En måte å jobbe kunnskapsbasert på er å opprette en spesialenhet for saker som omhandler dyremishandling. Dette bryter visstnok med prinsippet om at politiet skal være generalister (St.meld. nr. 42 (2004-2005)). I andre land har dyrepolitiet eksistert i mange år. Dyrepolitiet skal bekjempe alvorlig kriminalitet mot dyr, da de har kompetanse på området. I Norge fikk vi for første gang en prøveordning med eget dyrepoliti i Sør-Trøndelag august 2015. Fordelen er et eget dyrepoliti som kun har som oppgave å etterforske saker som omhandler kriminalitet mot dyr. Dette vil forebygge at saker som for eksempel dyremishandling blir nedprioritert til fordel for andre kriminelle handlinger.

Undersøkelser fra Sverige viser at mennesker som utfører grov vold overfor dyr har lettere for også å mishandle andre mennesker. I 70 % av tilfellene hvor dyrene hadde vært utsatt for grov vold, hadde også ektefelle, samboer eller barn blitt mishandlet. (Falch-Nilsen & Kosaka, 2011). Med dyrepolitiet kan derfor også vold mot mennesker avdekkes og straffeforfølges.

Som nevnt kan det forekomme at et familiemedlem ikke ønsker å forlate sin voldsutøver da vedkommende kan være redd for at kjæledyret i familien får lide for dette. Det er veldig viktig å sette i gang tiltak for å beskytte ofre for familievold, og komme tidlig på banen. Det kan være av stor betydning å informere om krisesentre som også er åpne for at ofrene kan medbringe sine kjæledyr (Linzey, 2009, s. 232).

3.4.2 Holdningsskapende arbeid og personorientert forebygging

Et personorientert fokus vil også være relevant for å forebygge vold mot dyr og mennesker. Personorientert kriminalitetsforebygging er politiets forebyggende arbeid rettet mot enkeltpersoner og med fokus på de bakenforliggende årsakene til at noen begår kriminelle handlinger. Det er særlig ungdommens sårbarhet og utfordringer politiet kaster lys over for å forebygge en problemutvikling (Lie, 2015, s.74). Det krever imidlertid at man vet at volden foregår, og kjenner til hvem voldsutøveren er for å kunne sette i gang personorienterte tiltak. Det er vanskelig å forebygge en voldshandling før den allerede har skjedd, så målet må være å forebygge en gjentakelse og eskalering av volden.

Mye av politiets forebyggende arbeid ved voldssaker går ut på å motivere til en holdningsendring hos voldsutøveren. Da er det viktig å kjenne til hvilke faktorer som motiverer til holdningsendring, og hvilken motstand man kan møte. En holdning har tre komponenter: tanker, følelser og handlinger (Lie, 2015, s. 66). Man bør appellere til alle disse komponentene for å få til en vellykket holdningsendring. For eksempel kan politiet gi relevant kunnskap til voldsutøveren rundt skadevirkningene barnet som utsettes for volden kan få senere i livet, som mangel på empati og utvikling av en antisosial atferd. Man bør forsøke å skape en alvorlig atmosfære som appellerer til mottakerens følelser, samtidig som man skaper rom for handlinger hvor vedkommende får vist mestring.

Det gjelder også å ta tak i dyremishandlingen på et tidlig tidspunkt. For eksempel kan barnet innkalles til en bekymringssamtale hvor politiet legger frem sine bekymringer om mishandlingen, og forsøker å få barnet til å forstå alvoret i situasjonen. Det er viktig at barnet ikke tar avstand til offeret, og på den måten forkaster sitt moralske ansvar. Politiet skal være tydelige grensesettere for ungdom i risikozonen, samtidig skal de være tilgjengelige voksne som bryr seg om ungdommen (Lie, 2015, s. 132). Det er likevel en forskjell på det å være «sosialarbeider» og politirollen der man viser omsorg for andre. Det er viktig å være personlig uten å bli privat. Voldsutøvelsen kan eskalere dersom det ikke reageres på barns mishandling av dyr. Hvis man klarer å endre barnets holdning til vold, vil dette kunne forebygge at barnet utvikler en tilbøyelighet for vold også mot mennesker. Like viktig er det å opplyse samfunnet generelt om de skadevirkningene volden har.

Tidlig inngripen kan være helt avgjørende for å hjelpe vedkommende på rett vei. At politiet retter sin oppmerksomhet mot en ungdom som er i risikozonen for utvikling av kriminell atferd, kan også være uheldig ved at det fører til stemping av vedkommende. Stemping kan beskrives som *den prosess som leder til at en person utpekes og merkes på en vanærende måte* (Hauge, 2007, s. 300). Videre kan dette føre til stigmatisering - *den prosess som består i at den stemplede overtar de kjennetegn som karakteriserer dem som er vanæret*. Stempelet påvirker andres oppfatning av vedkommende, og kan føre til at ungdommen opplever seg selv som en avviker og trer inn i avvikerrollen. Dette ville være svært uheldig. Som Lie skriver (2015, s. 89-90) handler forebygging om å tilrettelegge for tilhørighet til det lovlydige samfunnet. Denne stigmatiseringen vil heller motarbeide viktige forebyggende mekanismer. Dessuten kan tidlig inngripen få en annen utilsiktet konsekvens, som at primærkontrollen svekkes. Det er derfor viktig at foresatte forstår at deres involvering er absolutt nødvendig selv om det etableres et profesjonelt nettverk rundt ungdommen.

3.4.3 Tverrfaglig samarbeid og utfordringer ved dette

Politiet er avhengig av en rekke samarbeidspartnere for å oppdage og ta tak i dyremishandling og vold i nære relasjoner. Skoler, barnevern, psykologer, mattilsynet og andre instanser kan ofte sitte på viktig og nyttig informasjon som kan sette en potensiell voldsutøver i søkelyset på et tidlig stadium. Tverrfaglig samarbeid bidrar til å gi faglig støtte og økt kompetanse, og kvaliteten på det arbeidet som gjennomføres øker (Lie, 2015, s. 225). For eksempel kan en familie under barnevernets oppsyn ofte ha flere og sammensatte problemer, og det er derfor viktig at flere instanser med ulike inntrykk og erfaringer kommer inn i bildet. Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) skal skape en slik felles strategi for samordning mellom politiet, kommunen og andre lokale aktører (Lie, 2015, s.224). Utfordringene ved det tverrfaglige samarbeidet er å klare å holde på det gode samarbeidet, og anerkjenne hverandres ulikheter. De ulike samarbeidspartnerne kan ha ulike mål som kan vanskeliggjøre arbeidet. Politiet vil kanskje ha et større fokus på hvordan man kan løse problemet best mulig på stedet, mens for eksempel barnevernet legger mer vekt på langsiktige løsninger som vil være til det beste for barnet. I tillegg vil alltid ressurser og økonomi spille en viktig rolle for i hvilken grad det tverrfaglige samarbeidet kan foregå.

3.4.4 Lokalorientert politiarbeid

Det kan være vanskelig å oppdage vold i nære relasjoner, og mange voldsutøvere får derfor herje fritt uten konsekvenser. Ett av grunnprinsippene for norsk politi er at politiet skal være et *nærpoliti* (St.meld. nr. 42 (2004-2005)). Nærhet og samarbeid mellom politi og publikum er viktig. Det lokalorienterte politiarbeidet skal skape trygghet og forebygge kriminalitet nettopp ved å styrke denne relasjonen mellom politi og publikum. Samtidig vil denne nærheten muliggjøre publikums kontroll av politiet (Lie, 2015, s. 183). Dette er en viktig del av rettsikkerheten. Jo bedre tillit publikum har til politiet, jo lettere vil det også være å anmelde forhold som dyremishandling eller vold i nære relasjoner. Det helt avgjørende er at politiet tar slike anmeldelser på alvor, også de som omhandler dyremishandling, da dette kan være en inngang inn i hjemmet. På denne måten kan man komme i kontakt med familiemedlemmer, og med politiets trente blikk får man en mulighet til å avdekke om det er noe som tilsier at denne familien bør holdes under oppsyn.

Den uformelle sosiale kontrollen rundt mishandling mot dyr og mennesker er viktig for at slike forhold rapporteres. Det er betydningsfullt at lokalbefolkningen tar i bruk sine egne ressurser for å forebygge kriminalitet (Lie, 2015, s. 200). Likevel er det politiet med sin formelle rolle som kriminalitetsbekjemper som stimulerer til dette samarbeidet med lokalbefolkningen.

Ved å øke forståelsen for sammenhengen mellom dyremishandling og vold i nære relasjoner, kan man forstå hvor alvorlige konsekvenser det har å påføre dyr lidelser. Dersom vold mot dyr ble prioritert høyere, og sett på som en alvorlig forbrytelse av samfunnet, ville dette kunne medført et tryggere samfunn for alle. Flere ville da blitt oppmerksom på at vold også mot dyr ikke er greit, og meldt ifra. Politiet skal ikke bare forebygge kriminalitet, men arbeide for å redusere publikums opplevde utrygghet og frykt for å bli utsatt for kriminalitet (Lie 2015, s. 184). Politiet er ofte avhengig av publikum for å oppdage lovbrudd, og da spesielt i saker som omhandler dyremishandling eller vold i nære relasjoner. Det er derfor viktig at politiet fremstår som trygge og tillitsfulle i lokalmiljøet, slik at publikum lettere vil gi den informasjonen politiet trenger for å kunne sette i gang etterforskning.

Informasjon som omhandler bekymringer om dyremishandling må samles og opprettholdes i en tilgjengelig database for analyse (Linzey, 2009, s. 230). Dette kan gi en indikasjon på potensielle voldsutøvere som bør undersøkes nærmere, samtidig som denne informasjonen

kan være betydningsfull i en eventuell senere etterforskning. Å bevise voldsutøverens skyld kan være svært vanskelig, da motiv og bevis ofte mangler objektivitet. For å dømme en person for å ha utøvd vold mot et familiemedlem, kan det å vise til tidligere mishandling mot dyr eller mennesker synliggjøre voldsutøverens tilbøyelighet for å utføre voldelige handlinger. Likevel vil ikke dette være nok til å felle voldsutøveren – vedkommende må utover enhver rimelig tvil kunne klandres for handlingen.

3.5 Samfunnets bruk av straff

Strafferettsapparatet skal håndtere de lovbruddene som skjer i samfunnet, og er bygget på likebehandling, rettferdighet og straff (Lie, 2015, s.140). En straff har mange formål. For det første skal den straffe lovbrøyteren, og forebygge at vedkommende begår nye lovbrudd. Den onde handling gjengjeldes rettferdig i strafferettssystemet, og skal forhindre at mennesker tar saken i egne hender. Straffen skal skape trygghet, samt beskytte samfunnets behov for å redusere kriminalitet.

Velferdsstaten skal legge til rette for et godt liv for alle (Andenæs, 1994, s. 11). Vi har absolutte og relative straffeteorier for hvorfor samfunnet bruker straff når det blir begått lovstridige handlinger. De relative straffeteorierne tar sikte på å bruke straff som forebyggende for fremtidige kriminelle handlinger. Dette kan være fra den straffede selv (individualprevensjon) eller fra borgerne i sin alminnelighet (allmennprevensjon) (Andenæs, 1994, s. 13). Mens de absolutte straffeteorierne legger vekt på at den krenkelsen som er påført gjennom lovbruddet skal gjengjeldes (Lie, 2015, s. 140).

Ofta kan det tenkes at voldsutøveren er under 18 år. I det tilfellet er ikke bekymringssamtale som tidligere nevnt aktuelt. Her er det bot og fengsel den strafferettslige forfølgningen medfører. Særlig i saker som omhandler dyremishandling er det for det meste bøter som blir brukt (Larsen, 2002). Om bøter har like avskrekkende effekt som en fengselsstraff er uvisst. Dessuten er det grunn til å tro at flesteparten av slike forhold ikke oppdages, og medfølger da heller ingen strafferettslig reaksjon. Desto viktigere er det å oppfordre publikum til å melde ifra ved oppdagelse av eller mistanke om dyremishandling eller vold i nære relasjoner.

4.0 Avslutning

Jeg har sett på sammenhengen mellom den volden som utøves overfor dyrene våre, og vold i nære relasjoner. En rekke studier fra utlandet har undersøkt denne sammenhengen, og funnet at mennesker som utøver vold mot dyr, ofte er mer tilbøyelige for å utøve vold også mot mennesker. I Norge er denne koblingen lite kjent, da det ikke har vært rettet stor oppmerksomhet på dette fenomenet. I de senere årene kan vi likevel se at denne sammenhengen blir mer og mer interessant også her i Norge. Blant annet ble dyrepolitiet innført som et prøveprosjekt i 2015. Dyrepolitiet skal ta seg av kriminelle lovbrudd som omhandler dyr, og sørge for at dyrevelferden er i henhold til gjeldende regler i Norge.

Politiet er avhengig av at publikum anmelder forhold som omhandler dyremishandling og vold i nære relasjoner for at politiet kan sette i gang forebyggende tiltak. Like viktig er det med et godt tverrfaglig samarbeid med andre instanser for å dele kompetanse og erfaringer for best mulig oppdragsløsning. Blant politiets forebyggende tiltak har jeg nevnt bekymringssamtalen som et verktøy for å ytre sin bekymring overfor barna, og forsøke å få barna til å ta ansvar for sine handlinger og se alvoret i situasjonen. At barn mishandler dyr kan bunne i en rekke bakenforliggende årsaker, som for eksempel atferdsproblemer. Det er svært viktig å ta tak i disse problemene på et tidlig stadium, for å forhindre at problematferden utvikler seg. For personer over 18 år, er det den strafferettslige forfølgningen som gjelder. Da er målet at straffen skal gjengjelde lovbruddet på en rettferdig måte, og avskrekke vedkommende fra å gjenta sine handlinger.

Basert på de funnene som er gjort, er det all grunn til å etterforske denne sammenhengen nærmere. Også politiet i Norge bør ha dette fenomenet i bakhodet når de arbeider med å forebygge vold. En forståelse for en slik sammenheng vil åpne opp for en rekke nye tankemåter og ulike tiltak som kan settes inn på et tidlig stadium.

5.0 Litteraturliste

Andenæs, J. (1994). *Straffen som problem*. Halden: Exil.

Christoffersen, L. Johannessen, A. og Tufte, P.A. (2010) Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Oslo : Abstrakt forlag.

Fauske, H., & Øia, T. (2010). Oppvekst i Norge. Oslo: Abstrakt forlag.

Lagestad, P. (Red.). (2012). Kommunikasjon og konflikthåndtering – Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lie, E. M. (2015). I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Politidirektoratet (2009). Politiets arbeid med vold i nære relasjoner.

St.meld. nr. 15 (2012-2013). Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Hentet 23.03.16 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-15-20122013/id716442/?ch=1&q=>

St.meld. nr. 42 (2004-2005). Politiets rolle og oppgaver. Hentet 23.03.16 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/?ch=1&q=>

Thurén, T. (2009). Vitenskapsteori for nybegynnere. Oslo: Gyldendal akademisk

Lover

Dyrevelferdsloven. (2009). Lov om dyrevelferd av 19. juni 2009 nr. 97. Hentet 23.03.16 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

Straffeloven. (2005). Lov om straff av 20. mai 2005. Hentet 23.03.16 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Selvvalgt pensum

Brookman, F., Maguire, M., Pierpoint, & H., Bennet, T. (2010). Handbook on crime. Cullompton: Willan Publishing. (3 s.)

Ellefsen, R. (2013). Med lov til å pine: om bruk og beskyttelse av dyr. Oslo: Inspirator forlag. (20 s.)

Falch-Nilsen, K., & Kosaka, E. Y. (2011, 7. juli). Stockholm satser på dyrepoliti. NRK. Hentet 23.03.16 fra <http://www.nrk.no/nyheter/verden/1.7702659> (1 s.)

Flynn, C. P. (1999). The White Horse Press. Animal abuse in childhood and later support for interpersonal violence in families, (11 s.)

Gullone, E. (2012). Animal cruelty, antisocial behaviour, and aggression: more than a link. UK: Palgrave Macmillan (70 s.)

Hauge, R. (2007). Stempling og stigmatisering. I: Finstad, L. og Høigård, C. (red.). Kriminologi. Oslo: Pax Forlag AS (2 s.)

Isdal, P. (2000). Meningen med volden. Kommuneforlaget AS. (2 s.)

Larsen, G. (2002). Samfunnets dyrevern – dyras vern mot lidelse? Oslo: Gyldendal Akademisk. (20 s.)

Linzey, A. (2009). The link between animal abuse and human violence. Oregon: Sussex academic press (15 s)

Lockwood, R., & Ascione, F. R. (1998). Cruelty to animals and interpersonal violence – Readings in research and application. West Lafayette: Purdue University Press. (16 s.)

Merz-Perez, L. & Heide, K. M. (2004). Animal cruelty: pathway to violence against people. Walnut Creek: Altamira Press (131 s.)